

anne frank stichting

Aan de Tweede Kamer der Staten - Generaal

Amsterdam, 6 september 2018

Gespreksnotitie Norbert Hinterleitner (Anne Frank Stichting) ten behoeve van het rondetafelgesprek Antisemitisme op 12 september 2018

Wat zijn effectieve maatregelen tegen antisemitisme?

Geachte leden,

De bekende Amerikaanse historica Deborah Lipstadt, die gezaghebbende boeken heeft geschreven over de Holocaust en over holocaustontkenning na de oorlog, schrijft in haar binnenkort te verschijnen boek *Antisemitism – Here and Now*: “Joden zijn zo iets als een graadmeter van de samenleving. Wie ze aanvalt, valt alle democratische waarden aan”. Dat is een stelling die ik persoonlijk – en die ook de Anne Frank Stichting die ik hier vertegenwoordig – goed kan onderschrijven.

Ik zal me kort en bondig beperken tot het beantwoorden van de vraag waarvoor u mij heeft uitgenodigd.: ‘Wat zijn effectieve maatregelen tegen antisemitisme’.

Het tegengaan van antisemitisme vereist wat ons betreft meerdere maatregelen, waaronder monitoring om een goed beeld te hebben van de omvang en herkomst van het probleem. Ook zijn er soms – gelukkig niet altijd of aan de lopende band – juridische of anderszins curatieve maatregelen nodig tegen personen of instellingen die zwaar over de schreef gaan. Of maatregelen in de sfeer van beveiliging van joodse instellingen of gebouwen.

Maar het zal u niet verbazen als ik hier vooral een pleidooi wil houden voor preventieve maatregelen, met name voor educatie. De Anne Frank Stichting is een educatieve instelling en werkt eerst en vooral preventief. Zeker op de lange termijn zijn educatie, onderwijs en voorlichting de beste antwoorden op de vraag hoe antisemitisme effectief moet worden bestreden. In maar ook naast het museum, het Anne Frank Huis, richten wij ons op educatie in de brede zin van het woord. We ontwikkelen een scala aan educatieve materialen – van films, brochures, boeken, online publicaties, etc. voor uiteenlopende lagen in het onderwijs. Wij geven trainingen, online maar vooral ook live, face-to-face, aan groepen docenten, docenten in opleiding, maatschappelijk werkers in opleiding, politieagenten, fancoaches in de voetbalwereld en werken met zogenaamde *peer educators*: jongeren die wij opleiden om met leeftijdsgenoten in debat te gaan. **We werken dus voornamelijk met professionals die invloed hebben op gedrag en houding van jongeren.**

Als het gaat over het tegengaan van antisemitisme hanteren wij in die trainingen en bij dit educatieve materiaal een aantal ankerpunten. **We willen duidelijk overbrengen dat antisemitisme moet worden gezien als een uniek fenomeen, met een eeuwenoude en eigen geschiedenis. Antisemitisme onderscheidt zich in een aantal opzichten van andere vormen van racisme.** Bijvoorbeeld in een vaak opduikend geloof in een samenzwering van vermeend

machtige Joden. Waar nodig leggen wij de focus op het eigene van antisemitisme: hoe kun je het fenomeen herkennen, hoe kun je er op reageren en welke materialen kun je daar het beste bij inzetten. Dat verschilt natuurlijk van doelgroep tot doelgroep. Daarbij moet wel bedacht worden dat je bij educatie over antisemitisme in de eerste plaats vanuit de doelgroep moet denken. De meeste leerlingen (en trouwens ook de meeste docenten) zijn nooit in contact met Joden gekomen, hebben nooit zorgvuldig over hun beelden over Joden nagedacht en nooit een aanleiding gedacht hun (vaak stereotiepe) beelden kritisch tegen het licht te houden.

Tegelijk willen wij de mensen die wij trainen of voor wie wij ondersteunend materiaal maken goed doordringen van het feit dat antisemitisme in educatief verband het best aan de orde kan worden gesteld als een fenomeen dat in zijn uitingsvorm veel overeenkomsten vertoont met andere vormen van haat, zoals homofobie of islamofobie. Door in een klas (of workshop, training, etc) deze vormen gezamenlijk en waar mogelijk in onderling verband aan de orde te stellen, kun je mensen (jong én oud) wellicht het best bereiken. Zet in educatieve settings in op het samen zoeken naar achterliggende mechanismen, overeenkomsten en verschillen. Op die manier kun je meer gevoeligheid kweken voor de norm dat deze vormen van haat niet kunnen en niet mogen. 'Bestrijd antisemitisme met dialoog' was dan ook het betoog van Mark Leonard, directeur van de European Council on Foreign Relations, op 29 augustus jl. in de Volkskrant.

Een derde ankerpunt: laat jongeren/mensen leren van (elkaars) persoonlijke ervaringen en verhalen. Als we één ding in onze decennialange ervaring met educatie over dit onderwerp hebben geleerd is het dat **jongeren zich het best kunnen verplaatsen in persoonlijke verhalen en ervaringen. Bij leren van de geschiedenis of van actuele casussen is het van belang om mensen van vlees en bloed tegen te komen. Dat betekent – als aanvulling op het grote, globale geschiedenisverhaal – ook aandacht voor regionale en lokale geschiedenis en actuele gebeurtenissen.** Als wij, om een voorbeeld te geven, fanatieke voetbalsupporters gevoeligheid voor antisemitisme willen bijbrengen, gaan wij samen met hen op zoek naar de geschiedenis en de huidige situatie van Joods leven in hun stad. Dat werkt.

Er valt nog veel meer te vertellen over de educatieve strategie van de Anne Frank Stichting. Bijvoorbeeld over het feit dat wij mensen (in de eerste plaats jongeren) eerst en vooral positieve waarden willen meegeven: het belang van gelijke rechten voor een vreedzame en democratische samenleving. Anne Frank was slachtoffer van de Holocaust is, het belangrijkste voorbeeld van waartoe gebrek aan gelijke rechten, het uitschakelen van de rechtstaat en het gebrek van democratische waarden kunnen leiden.

Wij willen u, geachte Kamerleden, vragen om er voor te zorgen dat naast onderwijs over de Holocaust ook onderwijs over hedendaagse vormen van antisemitisme en andere vormen van discriminatie expliciet in de curricula opgenomen worden zodat docenten getriggerd worden goede leermiddelen over dit onderwerp in te zetten en scholing over de omgang met deze problematiek te ondergaan.

Daarnaast willen we vragen het onderzoek naar antisemitisme in het voortgezet onderwijs dat de Anne Frank Stichting in 2013 heeft opgezet om de vijf jaar te laten herhalen om een vinger aan de pols te houden en om een duidelijk beeld van deze vorm van discriminatie op scholen en op het schoolplein te kunnen krijgen.

Ik dank u voor uw aandacht.

